

EL JAGUAR

Guia didàctica

Generalitat de Catalunya
Departament d'Ensenyament

FITXA TÈCNICA

Títol original: Le Jaguar**Nacionalitat:** Francesa**Guió i direcció:** Francis Veber**Intèrprets:** Jean Reno, Patrick Bruel, Harrison Lowe, Patrícia Velasquez, Danny Trejo**Productor:** Jean-Claude Bourlat (Gaumont)**Fotografia:** Luciano Tovoli**Música:** Vladimir Cosma**Durada:** 101 minuts**Any:** 1996

A QUI ES POT ADREÇAT

Secundària, adults.

SINOPSI ARGUMENTAL

Un indi de la selva de l'Amazònia arriba a París per fer una gira de sensibilització ecoindigenista per Europa, acompanyat d'un especialista europeu. Una nit, a l'ascensor de l'hotel, es troben amb un home que es caracteritza per ser un seductor, un graciós i sempre disposat a cometre alguna petita estafa, fet que li crea problemes amb delinqüents.

L'indi fixa la seva mirada en aquest home i el converteix en «l'elegit». L'indi cau greument malalt i l'únic que pot salvar-lo és aquell qui ha triat ell com a «elegit», amb qui estableix una relació de «trànsit» a través de la qual li transfereix la força del jaguar.

Entre això i que el persegueixen uns gàngsters, «l'elegit» no té altra alternativa que marxar amb l'indigenista a l'Amazònia, on també es veurà ficat en problemes, ara enfrontat al mafiós de la zona, un individu cruel, relacionat amb les mines d'or, que vol acabar amb els darrers poblats indígenes per tal de poder cremar els boscos i explotar-hi les terres.

Al final, els protagonistes aconseguiran deslliurar-se del mafiós, retornar la tranquil·litat als indis i assegurar la supervivència de la selva.

TEMA PRINCIPAL I POSSIBLES SUBTEMES QUE PLANTEJA LA PEL·LÍCULA

El tema principal que planteja el film és la lluita per la integritat de l'ecosistema humà i natural de l'Amazònia, per la supervivència dels seus boscos i per la de les cultures indígenes, tot plegat amenaçat pels interessos econòmics de companyies locals i estrangeres i d'individus depredadors que no dubten a sacrificar un dels indrets encara verges del món -i els seus habitants- per engreixar els seus comptes corrents.

La defensa ecològica i la dels pobles indígenes en perill apareixen com a eixos principals de l'acció. Però també s'hi proposen altres aspectes antropològics -a cavall entre la realitat i la ficció- com ara les creences màgiques d'aquelles cultures primitives (el concepte del «trànsit», el paper dels animals com el jaguar en l'animisme indígena...), els rituals de passatge, llurs costums, etc.

De fet, per a «l'elegit», l'anada a l'Amazònia acaba esdevenint un viatge iniciàtic on haurà de superar diverses situacions de perill mortal -encara que amb el concurs del seu acompanyant indigenista- per a poder ajudar els nadius. Però «l'elegit» no és l'heroi habitual, més aviat és un contraheroi: murri, poruc, feble i incrèdul, que acabarà creient en la causa ecoindigenista. Tractant-se d'una cinta d'aventures, s'hi proposa, doncs, l'estructura habitual en aquest gènere:

OBJECTIUS FORMATIUS

- Adonar-se del perill que planeja sobre l'ecosistema humà i natural de l'Amazònia, i del planeta en general. Veure qui ocasiona aquest perill i quins interessos s'amaguen al darrere. Conscienciar-se sobre la necessitat de fer front a les amenaces mediambientals i culturals.

- Valorar les cultures primitives actuals i adonar-se de la seva riquesa -encara que no material- en certs coneixements (la convivència i equilibri amb la natura, la supervivència a la selva, els fàrmacs naturals, el pensament màgic...).
- Conèixer aquelles ONGs compromeses amb la defensa del medi ambient, dels pobles indígenes i de l'Amazònia en concret.
- Conèixer les característiques bàsiques d'una narració d'aventures, la seva estructura, les seves etapes.
- Descobrir els personatges-arquetipus del gènere d'aventura, els seus trets principals.

CONTINGUTS QUE ES PODEN TREBALLAR

Aquest film tracta aspectes que interessin diverses àrees d'aprenentatge, com ara Socials, Ciències, Ètica...

- L'Amazònia, el bosc tropical i el sistema fluvial més grans del món. La seva riquesa en flora i fauna, i en cultures humanes.
- La desforestació i l'enverinament de les aigües, i el seu impacte en la natura i la biosfera: erosió, canvis d'equilibri hídric, sequeres, inundacions, pèrdua de terres fèrtils, desaparició d'espècies, destrucció de l'hàbitat humà...
- L'explotació de les terres verges a mans d'individus cobdiciosos, companyies estrangeres que hi cerquen minerals... El genocidi dels indígenes i de la seva forma de vida a mans de pistolers contractats, o per mitjà de malalties importades, l'alcohol...
- Els drets dels indígenes: reconeixement de les seves organitzacions socials, usos, costums, tradicions, llengües, creences...; el dret a la terra, als recursos naturals. L'autogestió indígena.
- Els costums de les cultures primitives actuals: el pensament màgic, els rituals de passatge...
- Les fases del gènere d'aventura.

ACTIVITATS I METODOLOGIA

1. Motivació inicial

Convidar un membre d'alguna ONG relacionada amb el tema per tal que els alumnes puguin tenir una conversa amb ell i assabentar-se dels problemes que calgui, fóra un bon procediment per encetar les sessions.

2. Després de veure la pel·lícula

a) Realitzar un esquema de treball seguint les pautes següents:

Els fets:

L'explotació dels recursos naturals de la selva amazònica en mans de mafiosos i multinacionals.
L'amenaça de l'existència dels pobles tribals.

El temps:

Fases de la desaparició progressiva de la selva tropical al llarg de les darreres dècades.

L'espai:

Delimitacions de l'Amazònia en el context geogràfic sud-americà. Evolució espacial de la desaparició de la selva.

Les causes de la regressió de la selva:

Econòmiques, territorials, demogràfiques, socials...

Els mitjans emprats:

La desforestació, la mineria, les plantacions, la colonització, els aparells repressius d'estat, el pistolerisme, el genocidi...

Les conseqüències:

Ecològiques, humanes, culturals, socials, econòmiques, polítiques, demogràfiques...

b) Reflectir en un mapa la progressiva desaparició de la selva de l'Amazònia i al món.

- Cercar informació sobre la flora i la fauna de l'Amazònia. També, sobre els problemes globals que l'amenacen i sobre la cultura de les tribus que l'habiten.
- Un cop obtinguda tota aquesta informació, cal analitzar-la i elaborar un text que reculli la informació dels documents analitzats.
- Obrir un debat sobre el tema i extreure'n conclusions.

3. Fitxa d'anàlisi

Analitzar la pel·lícula en els aspectes següents:

Què passa?

Quin és el tema. Explicar l'argument.

A qui passa?

Quins són els personatges principals, quines situacions hi viuen, quin paper hi desenvolupa cadascun d'ells, quins valors hi reflecteixen... Tant els personatges principals com els secundaris, quines característiques físiques i psíquiques tenen? Com és reflectit, per exemple, l'indi que es trasllada a París? I els dos protagonistes principals que viatgen a l'Amazònia; quines diferències quant a interessos i forma de ser s'hi mostren? Quin paper femení realitza la companya brasilera de «l'elegit»: actiu o passiu? I el mafiós? I la tribu?

Pel que fa a «l'elegit», considerant que realitza un viatge iniciàtic: quina transformació pateix?, com demostra el valor?, quines proves passa?

On passa?

En quins escenaris té lloc l'acció, quin ambient s'hi descriu? Diferenciar entre l'espai europeu (les escenes París), l'espai amazònic-occidentalitzat (el poble minaire) i l'espai amazònic-selvàtic (el poble tribal).

Quan passa

En quina època? Com és tractat el temps narratiu?

Com passa?

Com s'hi desenvolupa l'acció, quines estratègies s'utilitzen? Fer descobrir que, sovint, en les narracions d'aventures hi ha un element màgic que actua com a ajut de l'heroi en situacions problemàtiques. En aquest cas es tracta de la situació de «trànsit» en què cauen l'indi, malalt a París, i el protagonista que viatja a l'Amazònia.

4. Relacions que es poden establir

- Quins fets descrits a la pel·lícula es poden relacionar amb valors educatius com ara la lluita per la natura i per les cultures diferents a la nostra que hi habiten?
- I amb determinades lectures, sobretot pel que fa al gènere d'aventura?
- I amb altres esdeveniments semblants actuals que afecten l'ecosistema i els pobles indígenes i que tenen lloc en altres continents? O del passat, com en el cas dels nadius americans víctimes dels diferents colonialismes europeus, des de l'època de Colom. O dels africans víctimes de l'esclavatge o de l'imperialisme. O els asiàtics. O dels aborígens australians.

5. Activitats de creació i de recreació

Convidar els alumnes a imaginar i a escriure una narració posant-se en el lloc d'un indígena que ha estat expulsat del seu medi habitual, que s'ha cremat el poblat i la selva on vivia, que malviu en un poblat minaire enmig de la misèria, la violència, l'alcohol, les malalties, el desarrelament... i com ho viu, revivint el seu passat a la selva.

Altres films sobre l'Amazònia:

La selva esmeralda (J.Boorman, 1985)

La Misión (R. Joffe, 1986)

Indios II (A.M.Dawson, 1990).

Jugando en los Campos del Señor (H.Babenco, 1991).

Los últimos días del Edén (J. MacTiernan, 1992).

Vídeos sobre l'Amazònia

Amazònia, la solitud de la selva (TV3) 27'. Als CRP's.

El destí de la selva (Schell) 31'. Als CRP's.

Amazònia es mou (Mans Unides) 11'.

Shuars (Mans Unides) 15'.

Internet:

<http://www.amazon-ecotours.com/pa/> (projecte Amazones, Fundació Humanitària).

<http://www.cptec.inpe.br/lba/> (recerques científiques sobre l'Amazònia).

<http://www.informam.ufpa.br/> (informacions científiques i tecnològiques de l'Amazònia).

<http://ourworld.compuserve.com/homepages/Rosa/> (poemes i llegendes de l'Amazònia).

<http://hardfort-hwp.com/taino/links.1.html> (indígenes de l'Amazònia)

<http://www.survival.org.ok/> (Survival International).

Visites:

Museu Etnològic. Passeig de Santa Madroan. Montjuïc-Barcelona.

Museu Etnogràfic Andino-Amazònic dels Caputxins. Cardenal Vives i Tutó, 16.

Xavier Ripoll i Sòria